

STATEN VAN ARUBA

Zittingsjaar 2022-2023- 1000

LANDSVERORDENING houdende wijziging van het Burgerlijk Wetboek van Aruba en een aantal landsverordeningen in verband met de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht en de reeds opgeheven handelingsonbekwaamheid van gehuwde vrouwen voor het verrichten van bepaalde rechtshandelingen (Landsverordening openstelling huwelijk)

NADER RAPPORT - Bijlage B

De Raad van Advies heeft op 15 februari 2023 haar advies met kenmerk RvA 01-23 over het onderhavige ontwerp vastgesteld. De Raad heeft geen juridische en beleidsanalytische bezwaren tegen de voorgestelde openstelling van het huwelijk voor personen van gelijk geslacht en geeft in overweging het verder in procedure te brengen, nadat met zijn advies rekening zal zijn gehouden. Hieronder wordt ingegaan op de opmerkingen en aanbevelingen van de Raad. De opmerkingen en aanbevelingen van de Raad zijn cursief weergegeven.

STATEN VAN ARUBA
Ingek: 24 MAY 2023
Volgnr: IS/806/22-23

J

JK

1. Algemeen

1.1 Het recht van initiatief van de Staten is neergelegd in artikel V.4 van de Staatsregeling van Aruba. De procedure voor de totstandkoming van initiatief-landsverordeningen is geregeld in de 'Procedureregels voor de totstandkoming van wettelijke regelingen', terwijl ten behoeve van de kwaliteit en de uniformiteit van alle wetgeving de 'Aanwijzingen voor de regelgeving' zijn vastgesteld. De legitimiteit van wetgeving (en daarmee de geloofwaardigheid van de wetgever c.q. overheid) wordt mede bepaald door haar effectiviteit, doelmatigheid en rechtmatigheid. Dit vereist voldoende zicht op maatschappelijke en sociale processen en op de wijze waarop via wetgeving op deze processen kan worden ingespeeld.

Het vergt echter ook een zorgvuldige voorbereiding en opstelling van het ontwerp, dat het resultaat moet zijn van samenwerking tussen ambtenaren en politici, tussen wetgevingsjuristen en beleidsambtenaren en tussen ontwerpers van de wet en degenen die haar zullen moeten uitvoeren en handhaven.

1.2 Ten aanzien van een dergelijke zorgvuldige voorbereiding, constateert de Raad een tweetal omissies. Zo geeft de toelichting niet aan of enig overleg met de regering heeft plaatsgevonden over of en hoe de voorstellen passen binnen het regeringsbeleid (de memorie van toelichting dient gewag te maken van de visie van de regering).¹ Bovendien wordt er geen melding gemaakt of, dan wel in hoeverre, ondersteuning zijdens de DWJZ heeft plaatsgevonden.² De Raad adviseert om in deze leemten te voorzien door de toelichting aan te vullen met bovenstaande punten.

Het standpunt van de regering omtrent het onderhavige ontwerp blijkt onder meer uit de verklaring van de regering van 24 februari 2023³, waarin de regering expliciet verwijst naar het onderhavige ontwerp. De regering stelt dat het ontwerp zich in een gevorderde fase van het wetgevingstraject bevindt en laat de behandeling "in handen van de Staten". Voorts merken ondergetekenden op dat het onderhavige ontwerp geen strijdigheden oplevert met het regeerprogramma.

De Directie Wetgeving en Juridische Zaken (DWJZ) is verzocht om technische ondersteuning en heeft die ondersteuning verleend. De toelichting is conform het advies van de Raad aangepast.

---

¹ Zie onderdeel 4 van 's Raads beleid inzake 'Advisering ten aanzien van initiatief-ontwerpen' d.d. 11 mei 2016 (kenmerk: 66-16), p. 3.

² Zie noot 1 jo. onderdeel 2.1 van de Procedureregels voor de totstandkoming van wettelijke regelingen.

³ <https://www.facebook.com/GabineteWeverCroes/posts/pfbid02qXEXGoxeDKEEy4Ph8DrPGCof9CvdTiGoj6PZmM8nHZSmCkCXU5GRh2zJ4rmmMLrI>

1.3 *Met het van kracht worden van de Landsverordening aanvulling Burgerlijk Wetboek van Aruba (BWA) en de daarmee samenhangende aanpassingsverordening, is op 1 september 2021 het geregistreerd partnerschap als nieuwe rechtsfiguur geïntroduceerd in de Arubaanse wetgeving.⁴ Hierdoor kunnen ook paren van het hetzelfde geslacht een geregistreerd partnerschap aangaan. Het opnemen van het geregistreerd partnerschap in het BWA betrof een maatschappelijk gezien gevoelige kwestie die op initiatief van de Staten tot stand is gekomen door middel van een goedgekeurd amendement.⁵*

1.4 *Thans regelt het BWA de essentie van het geregistreerd partnerschap: de zogenoemde kernrechten ('core rights'). Dit betreft met name het relatiegoederenrecht en het alimentatiegoederenrecht na verbreking van de relatie. De regering heeft toegezegd dat de uitwerking van deze 'core rights' in een later stadium zal worden geregeld, nadat een degelijke inventarisatie heeft plaatsgevonden.⁶ In ieder geval kan de invoering van het geregistreerd partnerschap zonder enig bezwaar worden beschouwd als een eerste stap richting emancipatie van partners van hetzelfde geslacht.*

Met de Raad zijn wij van mening dat de invoering van het geregistreerd partnerschap als een eerste stap richting emancipatie van partners van hetzelfde geslacht kan worden beschouwd. De Raad onderkent naar onze mening daarmee dat de emancipatie van deze partners met het invoeren van het geregistreerd partnerschap nog niet afgerond is. De doelstelling van het onderhavig ontwerp is om daarop voort te bouwen door, naast het figuur van geregistreerd partnerschap, partners van gelijk geslacht de keuze te bieden om met elkaar te mogen huwen. Wij zijn ons de mening toegedaan dat, zoals uitgebreid in de toelichting naar voren gebracht, alleen daarmee de volledige emancipatie van deze paren kan worden bereikt.

Het geregistreerd partnerschap blijft naast het huwelijk bestaan, voor de paren die ervoor kiezen om hun relatie juridisch te formaliseren, maar geen behoefte hebben aan de emotionele en symbolische waarden die het huwelijk met zich meebrengt. De behoefte om het geregistreerd partnerschap naast het huwelijk te behouden blijkt uit het feit dat in Aruba ook paren van verschillend geslacht van die rechtsfiguur gebruik maken.⁷

---

⁴ AB 2016 no. 51 respectievelijk AB 2021 no. 43 (inwerkingtreding: AB 2021 no. 90).

⁵ De toenmalige minister van Justitie heeft het aannemen van het desbetreffende amendement overigens niet ontraden.

⁶ NR d.d. 11 september 2018 (kenmerk: SMR-IV-40/19) ten aanzien van het advies van de Raad inzake de ontwerp-aanpassingsverordening BWA (RVA173-17). Zie ook: persbericht d.d. 14 juli 2022: 'Het belang van gelijkheid'. Vindplaats: www.overheid.aw. Deze uitwerking staat bekend als de 'supplementary rights' en betreft de gevolgen van het geregistreerd partnerschap, met name op het gebied het belastingrecht, sociale zekerheidsrecht en het erfrecht.

⁷ Zie Ad 1.9

Anders dan de Raad, menen wij dat niet alle kernrechten ('*core rights*') die aan het geregistreerd partnerschap gekoppeld moet worden, thans in het Burgerlijk Wetboek van Aruba zijn geregeld. Zo is het erfrecht niet op het geregistreerd partnerschap van toepassing verklaard. Dit terwijl volgens het Europees Hof voor Rechten van de Mens dit bij uitstek tot de *core rights* hoort.⁸ Zorggedragen zou moeten worden dat het geregistreerd partnerschap alle *core rights* bevat. Daarnaast dienen de zogenaamde '*supplementary rights*' – met inachtneming van onder meer het gelijkheidsbeginsel – alsnog geregeld te worden. De regering heeft toegezegd hiervan werk te maken. Het regelen daarvan valt buiten de strekking van onderhavige ontwerp.

1.5 *Het onderhavige ontwerp strekt primair tot het openstellen van het burgerlijk huwelijk (hierna: het huwelijk) voor personen van hetzelfde geslacht.⁹ Daarnaast bevat het ontwerp als uitvloeisel hiervan voorstellen tot aanpassing van: (a) enkele andere onderdelen van het BWA en (b) enige andere landsverordeningen.¹⁰ Ook worden er voorstellen gedaan tot modernisering van: (c) enkele in het BWA voorkomende begrippen en (d) enige in andere landsverordeningen voorkomende bepalingen, zoals die inzake de handelingsbekwaamheid en het kostwinnerschap van de gehuwde vrouw.¹¹*

1.6 *Kort samengevat, zijn de door de initiatiefnemers in de toelichting uiteengezette redenen¹² voor openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht de volgende:*

- *het geregistreerd partnerschap is niet toereikend om de discriminatie van paren van gelijk geslacht op te heffen;*
- *de aan de orde zijnde openstelling van het huwelijk kan geen uitstel meer dulden;*
- *aan het huwelijk komt maatschappelijk gezien een bepaalde symbolische en emotionele waarde toe;*
- *het Gemeenschappelijk Hof heeft in twee aparte zaken geoordeeld dat het huwelijk in Aruba en Curaçao dient te worden opengesteld en onder meer overwogen dat de relevante artikelen uit het BWA, wegens onverenigbaarheid met het in artikel 1.1 van de Staatsregeling van Aruba respectievelijk artikel 3 van de Staatsregeling van Curaçao neergelegde discriminatieverbod, geen*

---

⁸ Zie EHRM 7 november 2013, 29381/09 en 32684/09, r.o. 81 en EHRM 21 juli 2015, 18766/11 en 36030/11 (Oliari v. Italy) r.o. 169

⁹ MvT, p. 2-7. Zie ook voorgesteld artikel I, onderdeel E.

¹⁰ Zie voorgestelde artikelen I, onderdelen A, B, C, D, F, G, J, K, L, en M, respectievelijk voorgestelde artikelen II, III, VII, VIII (deels), IX (deels) en XII (deels).

¹¹ Voorgesteld artikel I, onderdelen H en I, respectievelijk voorgestelde artikelen V, VII, VIII (deels), IX en XII (deels).

¹² Zie noot 6.

- toepassing vinden, voor zover door die toepassing het huwelijk tussen twee personen van gelijk geslacht zou worden uitgesloten¹³;*
- *gelijkheid in Aruba kan slechts bereikt worden door het openstellen van het huwelijk;*
  - *het recht op gelijke behandeling, zoals verwoord in artikel 1.1. van de Staatsregeling, brengt met zich mee dat het Land gehouden is om in het belang van haar burgers (i.c. een minderheidsgroep die bescherming behoeft) het huwelijk voor paren van hetzelfde geslacht open te stellen;*
  - *klassieke grondrechten, zoals de hiervoor genoemde, kunnen niet afhankelijk worden gesteld van de mening van een meerderheid;*
  - *religieuze of andere opvattingen van de één mogen geen beperking inhouden van het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de ander;*
  - *er bestaat geen objectieve rechtvaardiging om paren van het hetzelfde geslacht van het huwelijk uit te sluiten;*
  - *het tegenargument dat paren van gelijk geslacht binnen een huwelijk niet in staat zouden zijn nakomelingen te krijgen, kan niet tot uitsluiting van het huwelijk leiden;*
  - *een aan het huwelijk te stellen eis om nakomelingen te krijgen kan niet worden gevonden in het BWA;*
  - *het openstellen van het huwelijk zal geen wijziging aanbrengen in de keuzevrijheid van religieuze of andere instellingen om het huwelijk van een echtpaar van gelijk geslacht op grond van hun opvattingen al dan niet te bezegelen: de wet beschouwt het huwelijk namelijk alleen in zijn burgerlijke betrekkingen;*
  - *voor het overgrote deel van de LHBTI+ Nederlanders (in Europa en het Caribisch deel van Nederland) staat het huwelijk wel open;*
  - *het huwelijksverbod voor paren van hetzelfde geslacht in Aruba levert de vreemde situatie op dat indien paren van gelijk geslacht willen trouwen, zij naar Nederland of de BES-eilanden moeten uitwijken;*
  - *een huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht, dat enkel in het bevolkingsregister kan worden ingeschreven, heeft thans echter nagenoeg geen rechtsgevolgen;*
  - *Aruba dient zich aan te sluiten bij de groeiende groep van landen die uit gelijkwaardigheidsoverwegingen het huwelijk heeft opengesteld, alwaar het besef van gelijke behandeling van homoseksuelen volop is ontwikkeld;*

---

¹³ Beide uitspraken dateren van 6 december 2022. Vindplaats: ECLI:NL:OGHACMB:2022:135, respectievelijk ECLI:NL:OGHACMB:2022:134. Bij het uitbrengen van dit advies is de cassatietermijn ten aanzien van deze zaken nog niet verstreken.

- *Aruba dient ook deze ontwikkeling te volgen door de discriminatoire behandeling op te heffen en de menselijke waardigheid onvoorwaardelijk te erkennen;*
- *verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat het legaliseren van homohuwelijken ook een positief effect heeft op de gezondheid en het welzijn van minderheidsgroepen in de gemeenschap;*
- *openstelling van het huwelijk zal de integratie van deze minderheidsgroep in de samenleving bevorderen en een betekenisvolle ontwikkeling zijn voor volwassen homostellen alsmede een goede psychologische ontwikkeling waarborgen voor homoseksuele jongeren die nog zoekend zijn naar hun positie binnen de maatschappij;*
- *het feit dat paren van gelijk geslacht in de ogen van de wet in de huidige tijd(s)(geest) nog 'ongelijk' zijn, wordt beschouwd als een structurele stigmatisering van de LHBTI+ gemeenschap.*

1.7 De Raad kan bovenstaande in de toelichting nader onderbouwde redenen volgen en acht de argumentatie overtuigend genoeg om het voorstel te kunnen dragen. De Raad maakt hier nog wel de opmerking dat een door meer partijen gedragen ontwerp een betere indicatie zou hebben gegeven omtrent het draagvlak van de voorstellen. Die inschatting kan thans door hem niet worden gemaakt.

Ten aanzien van de opmerking van de Raad dat een door meer partijen gedragen ontwerp een betere indicatie zou hebben geven omtrent het draagvlak van de voorstellen, merken ondergetekenden op dat het wetgevingstraject ruimte biedt voor onderzoek, gedachtewisseling, informatie en debat, waarbij elk Statenlid tot een weloverwogen beslissing kan komen voor het wel of niet steunen van een ontwerp. Een 'vooraf afgehandeld' ontwerp dat bij voorbaat is aangenomen, is (gelukkig) geen vereiste voor het indienen en behandelen van een ontwerp. Bovendien betekent het feit dat een Statenlid niet de rol van mede-initiatiefnemer op zich neemt niet dat die Statenlid het ontwerp niet steunt of niet zal steunen. Zo kunnen er bijvoorbeeld Statenleden zijn die liever het advies van de Raad afwachten, terwijl anderen liever vragen willen kunnen stellen (schriftelijk verslag en gedurende de openbare behandeling). Voorts wordt opgemerkt dat, hoewel het medeondertekenen inderdaad een indicatie van steun is, de onderhavige thema niet langs alle partijlijnen loopt, en het medeondertekenen door Statenleden van andere partijen niet noodzakelijkerwijs zou inhouden dat de partij waarvan dat Statenlid deel uitmaakt voltallig het ontwerp zal ondersteunen.

1.8 Bij de Nederlandse Wet openstelling huwelijk – die op initiatief van de regering tot stand is gekomen – zijn ook andere bepalingen van het huwelijksrecht en van

andere titels van Boek 1 – behoudens de afstamming en adoptie – gewijzigd.¹⁴ De implicaties op vele rechtsgebieden noodzaakte bovendien tot aanpassingswetgeving. Dit is via een apart wetgevingstraject door de Nederlandse regering gerealiseerd.¹⁵

In het licht hiervan vraagt de Raad zich af waarom er in dit stadium niet voor is gekozen om enkel de openstelling van het huwelijk te regelen, en de noodzakelijke aanpassingen van relevante wetgeving hierna via een separaat wetgevingstraject te laten verlopen. Dit geldt ook voor de voorgestelde 'losse' wijzigingen die modernisering van enkele bepalingen beogen, zoals die betreffende de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw. In zoverre sluiten aanhef, citeertitel en considerans van het ontwerp niet op elkaar aan en behoeft dit in elk geval aanpassing.

Ten aanzien van de hiervoor bedoelde relevante wetgeving op andere rechtsgebieden zou, gelet op de aard hiervan, de regering normaliter het voortouw dienen te nemen. Echter indien wordt vastgehouden aan de huidige opzet, dan ware het afhankelijk van de rechten of eventuele beperkingen die aan het huwelijk van personen van hetzelfde geslacht gekoppeld zullen worden, nader na te gaan in welke andere landsverordeningen het een en ander bij de openstelling van het huwelijk aangepast moet worden.

Naar aanleiding van de opmerkingen van de Raad zijn het opschrift en de considerans aangepast. Voor wat betreft de citeertitel achten ondergetekenden, gezien het doel van een citeertitel en de aard van het ontwerp, de huidige citeertitel (Landsverordening openstelling huwelijk) gepast.

De initiatiefnemers zijn de mening toegedaan dat de betreffende ongelijke behandeling van paren van gelijk geslacht zo snel mogelijk dient te worden opgeheven. Met oog daarop is gekozen om in het onderhavige ontwerp de openstelling van het huwelijk integraal te regelen. Daarbij is het niet nodig om een apart wetgevingstraject in te gaan voor een invoeringslandsverordening. Alle relevante wetgeving die in verband met het openstellen van het huwelijk aangepast zou moeten worden, is in dit ontwerp meegenomen. Het verzoek aan de DWJZ voor technische ondersteuning werd mede bedoeld op het toetsen hiervan.

1.9 Tot slot acht de Raad de in de toelichting gegeven beschrijving van de financiële gevolgen voor het Land onvoldoende en daarmee niet in overeenstemming met het bepaalde in artikel 6 van de Comptabiliteitsverordening 1989 (CV) (AB 1989

---

¹⁴ Wet van 21 december 2000, Stb. 2001, 10.

¹⁵ Wet van 8 maart 2001, Stb. 2001, 128.

no. 72). Gesteld wordt dat de financiële consequenties van de openstelling van het huwelijk voor de begroting van het Land naar verwachting van zeer beperkte betekenis zijn, maar een financiële vertaling naar de kosten, die hiermee gemoeid zijn, ontbreekt.

Het is zodoende niet duidelijk (a) met welke soort kosten/bedragen rekening is gehouden, (b) hoe hoog deze kosten/bedragen en (c) dientengevolge hoe hoog uiteindelijk de geschatte financiële consequenties voor de Landsbegroting bedragen. Tevens stelt de toelichting¹⁶ dat in verband met de openstelling van het huwelijk een aantal ICT-systemen aangepast dient te worden. Er wordt echter niet ingegaan op de financiële consequenties hiervan. Het is noodzakelijk dat de financiële paragraaf in de toelichting wordt aangevuld met een nadere (financiële) onderbouwing ten aanzien van bovenstaande punten.

Voor het onderbouwen van de financiële gevolgen van het onderhavige initiatiefontwerp, is van belang stil te staan bij het aantal huwelijken en geregistreerde partnerschappen die in de afgelopen jaren zijn voltrokken. De cijfers zijn als volgt:

Geregistreerd Partnerschap¹⁷

Jaar	Totaal	Gelijk geslacht	Verschillend geslacht
2021	4	2	2
2022	24	15	9

Huwelijken¹⁸

Jaar	Aantal
2009	862
2010	823
2011	803
2012	841
2013	768
2014	788
2015	809
2016	688
2017	550
2018	543
2019	500
2020	308
2021	402

---

¹⁶ MvT, p. 12.

¹⁷ Cijfers afkomstig van de DWJZ.

¹⁸ Cijfers afkomstig van de DWJZ. Cijfers van 2017 tot en met 2021 zijn te vinden in de jaarverslagen van de Censo (<https://www.censo.aw/main/jaarverslagen-dbsb/>).

In 2022 zijn 15 paren van gelijk geslacht een huwelijk aangegaan. Dit komt overeen met het geschatte aantal huwelijken in het eerste jaar (namelijk 16). Die schatting, zoals in de toelichting verwoord, was gemaakt aan de hand van een vergelijking met het aantal huwelijken van gelijk geslacht die bij de openstelling van het huwelijk destijds in Nederland werden aangegaan. Daarnaast is na het jaar 2015 een sterke daling in het aantal huwelijken waar te nemen.

Gelet op de geringe aantallen, is geen additioneel personeel nodig om de huwelijken van paren van gelijk geslacht te voltrekken. In de toelichting is opgenomen dat de verwachte aantallen binnen de natuurlijke jaarlijkse schommelingen van het aantal huwelijken passen. Dit wordt verder ondersteund door het feit dat het aantal huwelijken de afgelopen jaren sterk is gedaald. Zelfs met de zeer beperkte stijging door te voltrekken huwelijken van gelijk geslacht, zal dat nog steeds fors onder het gemiddelde aantal blijven die in de jaren daarvoor werd voltrokken. Voor wat betreft het beroep doen op rechten door gehuwde paren van gelijk geslacht kan daarom niet gezegd worden dat er een stijging in de uitgaven zal plaatsvinden, die niet al in de begroting moet zijn verdisconteerd. Voor wat betreft deze rechten concluderen de initiatiefnemers dat er geen financiële gevolgen zijn die buiten de bestaande kaders van de begroting vallen. Hierbij wordt opgemerkt dat bij de totstandkoming van de Wet openingstelling huwelijk in Nederland, met uitzondering van ICT kosten, geen vermelding in de memorie van toelichting is gedaan van andere financiële gevolgen.

Voor wat betreft de kosten van het aanpassen van ICT systemen, merken wij op dat het ICT systeem bij de Censo aangepast dient te worden. De kosten daarvoor bedragen eenmalig € 5.000, gevolgd door een jaarlijks bedrag van € 1.050. Dit blijkt uit kostenberaming die door de Censo is opgevraagd en door tussenkomst van de DWJZ ten behoeve van deze nadere onderbouwing is gedeeld. Gelet op de geringe kosten die dit met zich meebrengt, menen de indieners dat deze kosten vanuit de lopende begroting gedekt kunnen worden. De toelichting is naar aanleiding van de opmerking van de Raad en conform het bovenstaande aangepast en aangevuld.

2. Ontwerp-landsverordening

2.1 In artikel IX van het ontwerp wordt voorgesteld om artikel 2, eerste lid, van de Landsverordening rechtskundige bijstand¹⁹ te vervangen door een nieuwe tekst. Uit de vervangende tekst in combinatie met dit artikellid kan echter worden afgeleid, dat het slechts de bedoeling is om de derde volzin van dit artikellid ('Eveneens [...]'

---

¹⁹ AB 1991 no. GT 45.

bedraagt') te vervangen. Derhalve adviseert de Raad om de aanhef van voorgesteld artikel IX te verbeteren in voornoemde zin.²⁰

Artikel IX is naar aanleiding van de opmerking van de Raad aangepast.

2.2 Voorgesteld artikel XIV, eerste lid, bepaalt dat het ontwerp in werking treedt op een bij landsbesluit te bepalen tijdstip, voor zover nog geen zes maanden na de dag van haar plaatsing in het afkondigingsblad zijn verstreken. In dat geval treedt het in werking met ingang van de eerste dag van de zesde kalendermaand na de dag van haar plaatsing in het afkondigingsblad. De toelichting geeft aan dat voor de inwerkingtreding de vaststelling van een aantal uitvoeringsregels alsook een aanpassing van het ICT-systeem zal vergen. Mede gelet op het belang van een spoedige inwerkingtreding (het gaat volgens de indieners om mensenrechten), voorziet de voorgestelde inwerkingtreding in een uiterlijke inwerkingtredingsbepaling.²¹

De Raad constateert dat de voorgestelde inwerkingtredingsbepaling niet in overeenstemming is met de Aanwijzingen voor de regelgeving.²² Die geeft namelijk aan welke modellen gebruikt kunnen worden voor de inwerkingtredingsbepaling van – voor zover hier van belang – een landsverordening. Nu de voorgestelde inwerkingtredingsbepaling dermate afwijkt van deze modellen, wordt geadviseerd om in casu een keuze te maken tussen (a) de standaardinwerkingtredingsbepaling zoals opgenomen in Aanwijzing 4.19, eerste lid, en (b) de bijzondere inwerkingtredingsbepaling zoals opgenomen in model D van Aanwijzing 4.20.

De Aanwijzingen voor de regelgeving is vastgesteld bij ministeriële beschikking. De Aanwijzingen zijn interne, niet naar buiten werkende regels. De Aanwijzingen voor de regelgeving richten zich niet tot niet onder het gezag van ministers vallende dienstenonderdelen en werkzame personen, zoals de Staten en de Raad. Wel is het aangeraden dat zowel de Staten als de Raad rekening houden met deze aanwijzingen. Ondergetekenden onderkennen dit. Voorts valt op te merken dat conform Aanwijzing 1.2, tweede lid, afwijkingen van de Aanwijzingen is toegestaan indien onverkorte toepassing daarvan uit een oogpunt van goede regelgeving niet tot aanvaardbare resultaten zou leiden. Ondergetekenden menen dat dat laatste zich hier voordoet.

---

²⁰ Aanwijzing 6.10, Aanwijzing voor de regelgeving.

²¹ Zie noot 10.

²² Zie Aanwijzingen 4.19 en 4.20, Aanwijzingen voor de regelgeving.

Het onderhavige ontwerp heeft betrekking op een mensenrecht. De initiatiefnemers menen dat enige strijdigheid met mensenrechten niet een dag langer mag duren dan noodzakelijk. Daarom is gekozen om de landsverordening bij landsbesluit te laten intreden, aangezien op die manier de regering de gelegenheid krijgt om uitvoeringsregels vast te stellen en het ICT-systeem aan te passen, en vervolgens zo spoedig mogelijk de landsverordening in werking te doen treden. Echter met een stok achter de deur, namelijk dat inwerkingtreding in ieder geval niet langer dan 6 maanden na afkondiging op zich laat wachten. Om dit te bewerkstelligen is gekozen voor een combinatie van Aanwijzing 4.19, eerste lid, en 4.20, onder D. Ondergetekenden menen dat met de combinatie van die twee stelsels, en de motivering daarvan, geen afbreuk wordt gedaan aan de kwaliteit van deze regelgeving. Het advies om één van deze twee stelsels te kiezen is daarom niet opgevolgd.

3. Memorie van toelichting

3.1 Ter vergroting van het informatiegehalte, adviseert de Raad om in het algemeen deel een aantal voorbeelden te noemen van de overeenkomsten en de verschillen tussen het huwelijk voor personen van verschillend geslacht en het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht.

De toelichting is conform dit advies van de Raad aangepast.

3.2 Ten aanzien van de positie van kinderen, geeft de toelichting aan dat dit buiten de strekking van het ontwerp valt en beter via een apart wetgevingstraject geregeld kan worden.²³ Het ontwerp bevat dientengevolge geen aanpassing van het afstammingsrecht en adoptie, waarin steeds wordt uitgegaan van een man/vrouwverhouding.²⁴ De Raad merkt hier op dat deze keuze niet wegneemt, dat de relatie van een kind met beide vrouwen of beide mannen bij het verzorgen en opvoeden ook in juridisch opzicht beschermd zal dienen te worden. Het is wenselijk dat de toelichting met het voorgaande wordt aangevuld.

Voor wat betreft de positie van kinderen dienen andere afwegingen plaats te vinden, die buiten de strekking van het onderhavige voorstel vallen. Hierbij wordt de opmerking gemaakt dat nu al, los van het bestaan van de mogelijkheid om te huwen, een kind met de niet biologische ouder in een (gewezen) relatie van gelijk geslacht

---

²³ MvT, p. 7.

²⁴ Titels 11 (afstamming) en 12 (adoptie) van Boek 1 BWA. Onder afstammingsrecht wordt verstaan: het geheel van regels met betrekking tot bloedverwantschap, ontkenning van het vaderschap, erkenning, gerechtelijke vaststelling van het vaderschap, en inroeping of betwisting van een door geboorte ontstane betrekking (vindplaats: www.juridischwoordenboek.nl).

binnen de strekking van 'family life' in de zin van artikel 8 EVRM kan vallen.²⁵ Daarbij kan zowel het kind als de persoon waarmee hij in een family life-verband staat rechten ontlenen die uit laatstgenoemde artikel voortvloeien. De toelichting is in overeenstemming met het bovenstaande aangevuld.

4. Voorstellen voor redactionele verbeteringen

In de marge van het ontwerp en de toelichting zijn overige voorstellen tot redactionele verbetering opgenomen.

De voorstellen tot redactionele verbetering zijn grotendeels overgenomen.

5. Conclusie en eindadvies

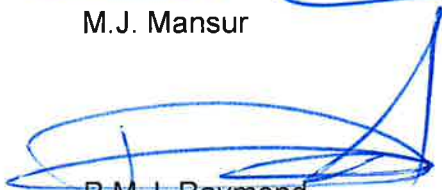
De Raad heeft geen juridische en beleidsanalytische bezwaren tegen de voorgestelde openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht. Hij kan zich voor het overige met de doelstelling en de inhoud van het ontwerp verenigen en geeft u in overweging het verder in procedure te brengen, nadat met het vorenstaande rekening zal zijn gehouden.

Ondergetekenden hebben de nodige aandacht aan het advies van de Raad geschonken. Het ontwerp wordt verder in procedure gebracht.

Oranjestad, 23 mei 2023

M.J. Mansur

R.M.J. Raymond

---

²⁵ EHRM Grote Kamer 19 februari 2013, 19010/07, r.o. 92 e.v. Zie ook Gem. Hof van Justitie 23 mei 2017, GHIS 62467 H 398/16.

M.J. Lopez-Tromp

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'M.J. Lopez-Tromp', with a horizontal line at the end.

A.A. Gunn

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'A.A. Gunn', with a horizontal line at the end.